

Nd. 561. Frumvarp til laga [351. mál]

um lífeyrisréttindi húsmæðra, breytingu á lögum nr. 55 frá 9. júní 1980, um starfskjör launafólks og skyldutryggingu lífeyrisréttinda.

Flm.: Sighvatur Björgvinsson, Páll Pétursson, Ólafur G. Einarsson,
Guðmundur J. Guðmundsson, Guðmundur Einarsson.

1. gr.

Á eftir 5. gr. laganna komi ný gr. er orðist svo:

Nú ákveður félagi í lífeyrissjóði, sem á rétt á töku fæðingarorlofs skv. lögum nr. 97 1980, að hverfa úr fyrra starfi að hluta eða öllu leyti og til heimilisstarfa vegna barnsburðar og er þá þeim lífeyrissjóði, sem viðkomandi er félagsmaður í, skylt að veita félagsmanninum heimild til áframhaldandi aðildar að sjóðnum á óbreyttum grundvelli í allt að 7 ár, enda taki félagsmaður þá að sér að greiða iðgjaldahlut atvinnurekanda ásamt sínum eigin. Slíkur félagsmaður nýtur allra sömu réttinda í lífeyrissjóðnum og aðrir félagsmenn, þ. á m. lánsréttinda.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Heimavinnandi húsmæður eru eina atvinnustéttin í landinu sem engra lífeyrisréttinda nýtur. Með lögum nr. 55/1980, um starfskjör launafólks og skyldutryggingu lífeyrisréttinda, var öllum öðrum stéttum, sem ekki áttu þegar aðild að lífeyrissjóði, gert skylt að kaupa sér aðild; einnig þeim sem stunda atvinnurekstur eða sjálfstæða starfsemi. Fyrir hina síðast töldu voru lífeyrissjóðir viðkomandi starfsstétta opnaðir með lögum þessum. Áður hafði

með sérstökum lögum verið stofnaður lífeyrissjóður fyrir bændur þar sem ríkið og neytendur voru lögskyldaðir til mótframlags. Eftir þessa lagasetningu eru húsmæður eina starfsstéttin sem ekki nýtur lífeyrisréttinda og er það aðeins eitt dæmi um réttleysi húsmæðranna og hve mikið skortir á að samfélagið meti störf þeirra til jafns við störf annarra.

Margar tillögur hafa verið fluttar um lífeyrisréttindi fyrir húsmæður, m. a. tillaga á þessu þingi frá Páli Péturssyni, á þskj. 33. En þær hafa enn ekki náð fram að ganga. Flestar eða allar hafa þær gert ráð fyrir því að ríkissjóður greiddi 6% iðgjaldahlut á móti 4% húsmóðurinnar. Enda þótt menn hafi ekki hikað við að leggja úr ríkissjóði framlög til lífeyrisréttindakaupa annarra starfsstétta hefur vafist fyrir mönnum að afgreiða lífeyrisréttindakaup húsmæðra á sama hátt. Auðsætt er því að slíku takmarki ná menn ekki með einni afgreiðslu. Menn verða því að leita annarra leiða til þess að ná því takmarki og þá í áföngum. Frumvarp þetta er einmitt slíkur áfangi, skref í átt til þess endanlega takmarks að tryggja húsmæðrum fulla viðurkenningu sem aðrar starfsstéttir hafa þegar hlotið, þ. á m. lífeyrisréttindi.

Í langflestum tilvikum hafa konur þegar hafið störf úti á vinnumarkaðinum er þær ganga í hjónaband og eru flestar við slík störf er þær stofna heimili. Þegar fjölgar svo í fjölskyldunni og móðirin stendur frammi fyrir því vali hvort hún kys að starfa áfram utan heimilis og koma barni sínu í fóstur eða hverfa af vinnumarkaðinum til heimilisstarfa að hluta eða öllu leyti, þá eru að sjálfsögðu fjölmörg áhorfsmálin, þ. á m. lífeyrismál. Kjósi konan að hverfa af vinnumarkaðinum og til heimilis- og uppeldisstarfa missir hún ekki aðeins atvinnutekjur heldur falla þá niður réttindakaup hennar í lífeyrissjóði. Sé um að ræða konu sem hefur t. d. ekki greitt nógu lengi í lífeyrissjóð til þess að tryggja sér lánsréttindi fellur einnig sá möguleiki niður er hún hverfur til heimilisstarfanna, og sennilega einnig réttur hennar til lántöku jafnvel þótt hún uppfylli skilyrði sjóðsins um lágmarkstíma varðandi aðild að sjóðnum. Fyrir ungt fólk, sem er að afla sér íbúðarhúsnæðis, getur þetta verið þungt á metaskálanum og beinlínis orðið þess valdandi að kona heldur áfram störfum utan heimilis þótt hún vilji heldur sjálf annast uppeldisstörfin og heimilishaldið.

Tilgangur frumvarps þessa er einmitt sá að koma til móts við fólk sem á við slíkan vanda að etja. Með þeirri nýju grein, sem frumvarpið leggur til að sett verði í lög nr. 55/1980, lögin um skyldutryggingu lífeyrisréttinda, er lífeyrissjóðum gert skylt að heimila konu, sem óskar að hverfa úr starfi utan heimilis og til heimilisstarfa vegna barnsburðar, að halda áfram sem félagsmaður í lífeyrissjóðnum í allt að 7 ár. Með orðalaginu „á óbreyttum grundvelli“ er átt við að iðgjöld til sjóðsins verða þá metin hverju sinni á grundvelli þeirra launa sem greidd eru fyrir sambærilegt starf og það sem konan stundaði áður en hún hvarf til heimilisstarfanna, og jafnframt að henni verði heimiluð lífeyrissjóðsaðildin allt að því marki sem hún var. Að sjálfsögðu er gert ráð fyrir því að slíkur sjóðfélagi njóti allra sömu réttinda í lífeyrissjóðnum og aðrir sjóðfélagar njóta, þ. á m. lánsréttinda.

Þá er að sjálfsögðu enn ósvarað spurningunni um hlut atvinnurekanda í lífeyrissjóðs-iðgjaldinu (6%) eftir að hætt er störfum úti á vinnumarkaðinum. Tillögur hafa áður verið gerðar um að ríkissjóður taki að sér að greiða slíkan iðgjaldahlut en þær hafa ekki náð samþykki. Í frv. er því farin millileið. Samkvæmt frumvarpsgreininni er gert ráð fyrir því að konan, eða öllu heldur heimilið, taki að sér greiðslu þessa iðgjaldshluta einnig og greiði þannig samtals 10% lífeyrissjóðs-iðgjald. Sagan er þó ekki öll sögð með því.

Í 30. gr. laga nr. 75/1981, um tekjuskatt og eignarskatt, með síðari breytingum, eru ákvæði um frádrátt manna frá tekjum utan atvinnurekstrar. Í staflíð D í þessari grein segir m. a. um hvað draga megi frá skattskyldum tekjum:

„Iðgjöld af lífeyri, enda sé lífeyristryggingin keypt hjá lífeyrissjóði, vátryggingafélagi eða stofnun sem starfar eftir reglum sem fjármálaráðherra samþykkir og séu þar m. a. fyrir mæli um vörslu og ávöxtun tryggingarfjárins og eftirlit með starfsemi. Frádráttur þessi skal þó ekki vera hærri en 11% af þeim launum sem almennt eru til viðmiðunar slíkum

greiðslum. Hafi atvinnurekandi greitt hluta iðgjaldsins skerðist réttur launþega til frádráttar sem því nemur.

Fjármálaráðherra getur veitt heimild til að víkja frá framangreindu hámarki iðgjaldsfrádráttar þegar sérstaklega stendur á.“

Samkvæmt orðalagi greinarinnar er ljóst, að allt iðgjaldið (10% af viðmiðunarlaunum, eða jafnvel meira) er frádráttarbært við skattlagningu með sama hætti og iðgjaldshluti lífeyrissjóðsfélaga þar sem atvinnurekandi greiðir mótframlag. Nú má ætla að heimavinnandi húsmóðir hafi úr litlum eigin tekjum að spila og nýtist því skattfrádrátturinn illa. En þá kemur til ákvæði 2. mgr. 63. gr. laganna þar sem ónýttur frádráttur hennar kemur til góða sem frádráttur hjá maka. Þannig nýtist iðgjaldið til fulls sem skattfrádráttur hjá hjónunum undir öllum kringumstæðum. Slíkt jafngildir að sjálfsgöðu ekki því að ríkissjóður greiddi „atvinnurekendahlut“ lífeyrisiðgjalds á móti húsmóðurinni, en þessi frádráttur tekjuskattlaganna, sem hafa alls ekki verið notuð með þeim hætti sem hér er bent á, opna þó leið til að greiða eitthvað fyrir lífeyristryggingu húsmæðra, þótt vissulega sé hér aðeins um að ræða áfanga að endanlegu takmarki. Til þess að svo geti orðið þarf að sjálfsgöðu að vera tryggt að lífeyrissjóðir heimili húsmæðrum slík réttindakaup og það tryggir frv. þetta ef að lögum verður. Áhersla skal lögð á að hér er um að ræða heimild handa húsmæðrum, en þær eru sjálfráðar hvort þær nýta hana eða ekki.

Rétt er að benda á að ekki er óumdeilt hvort ákvæði 30. gr. laga nr. 75/1981, um tekjuskatt og eignarskatt, sem vitnað var til hér að framan, tryggi heimavinnandi húsmóður rétt til frádráttar á lífeyrissjóðsiðgjaldi af viðmiðunarlaunum þótt flutningsmenn frv. og gagnkunnugir og sérfróðir menn telji svo vera. Óumdeilt er að skv. orðanna hljóðan í greininni ætti svo að vera, en séu skoðaðar athugasemdir með frumvarpi því sem flutt var á Alþingi og síðar varð að lögum nr. 75/1981 þá stendur í athugasemdunum um fyrrgreint ákvæði að hér sé ekki verið að gera neinar breytingar frá ákvæðum eldri laga. Þau lög, sem féllu úr gildi við samþykkt laganna sem síðar urðu nr. 75/1981, gerðu hins vegar ráð fyrir því að um launatekjur þyrfti að vera að ræða til að iðgjald af lífeyristryggingu yrði frádráttarbært. Það er því á ákvæðum eldri laga og athugasemd með frv. að nýjum lögum sem sú skoðun byggir að breyta þurfi texta gildandi laga til þess að tryggja frádrátt lífeyrissjóðsiðgjalds til skatts hjá þeim sem ekki njóta launatekna, en ekki á lagatextanum sjálfum sem einn og sér heimilar þetta. Álit flm. er að engu þurfi að breyta í gildandi tekjuskattslögum til að slíkur frádráttur sé heimill en rétt er að sú nefnd, sem fær frv. til meðferðar, athugi þetta mál sérstaklega og geri þá tillögu um breytingu, slíkt er lítið mál ef rétt þykir að taka af tvímæli.

Að lokum skal fram tekið að enda þótt rætt sé um húsmæður í grg. og í heiti frv. er ekkert í frv. sem kemur í veg fyrir að karlaður, sem uppfyllir skilyrði laga nr. 97/1980 um rétt til töku fæðingarorlofs, geti horfið til heimilisstarfa í tengslum við barnsfæðingu konu sinnar og haldið lífeyrissjóðsaðild sinni óskertri. Þvert á móti nær frv. jafnt til karla og kvenna að þessu leyti.